

SAMOSPRÁVY V EÚ

MAĎARSKO

Inšpirácie pre Slovensko

Oficiálny názov: Magyar Köztársaság (Maďarská republika)

Politický systém: parlamentná demokracia

Štátne zriadenie: republika

Rozloha: 93.029 km²

Počet obyvateľov: ca 10.030 tisíc obyvateľov

Územno-správne členenie: 19 žúp a 3.175 obcí

Hlavné mesto: Budapešť

Najväčšia obec z hľadiska počtu obyvateľov: Budapešť (ca. 1.712 tisíc obyv.)

Najväčšia obec z hľadiska rozlohy: Budapešť (525,13 km²)

Najmenšia obec z hľadiska počtu obyvateľov: Iborfia (12 obyv.)

Najmenšia obec z hľadiska rozlohy: Remeteszőlős (0,56 km²)

Najväčší región z hľadiska počtu obyvateľov: Pest (ca 1,124 milióna obyv.)

Najväčší región z hľadiska rozlohy: Bács-Kiskun (8.445 km²)

Najmenší región z hľadiska počtu obyvateľov: Nógrád (ca 218 tisíc obyv.)

Najmenší región z hľadiska rozlohy: Komárom-Esztergom (2.265 km²)

Výška HDP: 105,5 miliárd eur

Výška HDP pripadajúci na jedného obyvateľa: 10.514 eur

Výška verejných výdavkov: 52,0 miliárd eur

Výška verejných výdavkov pripadajúca na jedného obyvateľa: 5.177 eur

Výška lokálnych a regionálnych verejných výdavkov: 12,1 miliárd eur (14,4 % zdravotníctvo, 12,5 % sociálne služby, 29,2 % vzdelávanie, 7,2 % starostlivosť o životné prostredie)

Výška kapitálových verejných výdavkov: 3,0 miliárd eur

Výška kapitálových verejných výdavkov pripadajúcich na jedného obyvateľa: 297 eur

Výška lokálnych a regionálnych

kapitálových verejných výdavkov: 1,3 miliárd eur

Verejný dlh: 72,9 % HDP

Podiel dlhu lokálnych a regionálnych jednotiek na celkovom verejnom dlhu: 5,3 %

Podiel žien medzi poslancami obecných rád: 23 %

Podiel žien medzi starostami: 13 %

Komunálnej politike v Maďarsku dominujú nezávislí poslanci a starostovia. Podiel nezávislých starostov na celkovom počte starostov neklesol v tejto krajine za posledných 20 rokov pod 79 % - najhorší výsledok dosiahli nezávislí kandidáti na starostov v komunálnych voľbách v roku 1990, kedy obsadili 79,7 % všetkých starostovských mandátov a v súčasnosti nezávislí starostovia pôsobia v 84,9 % všetkých obcí. Pokiaľ ide o poslancov obecných zastupiteľstiev, najmenej nezávislých poslancov (68,9 % z celkového počtu poslancov) pôsobilo v maďarských obciach po komunálnych voľbách v roku 1994 a v súčasnosti ich podiel na celkovom počte poslancov obecných zastupiteľstiev presahuje trojštvrtinovú väčšinu (76,7 %).

Tejto dominancii jednoznačne pomáha volebný systém, ktorý sa v Maďarsku využíva pri komunálnych voľbách. Kým v malých a stredne veľkých obciach prebiehajú voľby výlučne v jednomandátových volebných obvodoch, vo veľkých obciach a mestách sú voľby organizované prostredníctvom zmiešaného volebného systému, no aj v rámci neho je väčšina mandátov rozdeľovaná prostredníctvom volieb v jednomandátových volebných obvodoch. Určitou „zárukou“ toho, že sa vo veľkých obciach a mestách do obecných zastupiteľstiev dostanú aj stranícki kandidáti je využívanie inštitútu takzvaných kompenzačných kandidátnych listín. Tieto môžu byť prihlasované len subjekt-

mi, ktoré nominujú určitý minimálny počet kandidátov v zákonom predpísanom počte jednomandátových volebných obvodoch, čo značne limituje možnosti nezávislých kandidátov získať mandát aj takouto cestou. Určitou možnosťou pre nich je spolupráca s organizáciami, ktoré nemajú charakter politických strán, no ktoré zároveň nominujú svojich kandidátov do komunálnych volieb. V maďarských podmienkach totiž vlastných kandidátov v komunálnych voľbách môžu nominovať aj rôzne spoločenské organizácie. Na tomto mieste je ale potrebné upozorniť, že niektoré z týchto spoločenských organizácií sú vo veľmi tesnom prepojení na rôzne politické strany a ich právna forma iba pomáha zakryť straníckosť niektorých „nestraničných“, respektíve „nezávislých“ kandidátov.

Pokiaľ ide o aktivity politických strán, parlamentné strany sa sústreďia predovšetkým na komunálne voľby v obciach a mestách, ktorých populácia presahuje 50 tisíc obyvateľov. V menších obciach sa čiastočne dokážu presadzovať aj rôzne lokálne či regionálne politické strany. Volebná účasť dosahuje najvyššie hodnoty v malých obciach, čo môže súvisieť s vysokým stupňom obecnej identity a angažovanosti (v malých obciach obyvatelia nezriedka vnímajú sami seba ako určitú jasne ohraničenú komunitu) i znalosťou pomerov (v malých obciach prichádzajú kandidáti často do bezprostredného kontaktu s vlastnými voličmi). Pomerne vysoká účasť býva ale zaznamenávaná aj v jednotlivých budapešťianskych obvodoch, čo možno vysvetliť mobilizačnými aktivitami zo strany najdôležitejších politických strán. To je napríklad v kontraste so slovenskou skúsenosťou, ktorá poukazuje na to, že v Bratislave a Košiciach (teda v dvoch najväčších slovenských mestách) býva volebná účasť tradične nízka.

SILNÁ TRADÍCIA DVOJÚROVŇOVEJ ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY S DOMINANCIOU OBECNEJ SAMOSPRÁVY

Maďarsko sa vďaka svojej sídelnej štruktúre zaraďuje medzi fragmentované európske krajiny [1]. Priemerná veľkosť maďarských obcí sa pohybuje približne na úrovni 3.170 obyvateľov, čo je na úrovni priemernej veľkosti obcí v Lichtenštajnsku (zatiaľ čo ale v Maďarsku sa nachádza 3.175 obcí, Lichtenštajnsko disponuje iba 11 obcami). V priemere menšie obce z hľadiska ich populačnej veľkosti sú v európskych podmienkach iba na Islande (2.740 obyvateľov), vo Švajčiarsku (2.670 obyvateľov), na Slovensku (1.870 obyvateľov), vo Francúzsku (1.730 obyvateľov), v Českej republike (1.650 obyvateľov), na Ukrajine (1.550 obyvateľov) a na Cypre (1.500 obyvateľov) [2].

Výber tejto krajiny do seriálu „Zahraničné inšpirácie pre slovenskú samosprávu“ možno odôvodniť hneď niekoľkými skutočnosťami. Tou prvou je jednoznačná historická prepojenosť [3] [4], a to tak v spoločensko-politickej a ekonomickej sfére, ako aj vo sfére administratívy [5] [6] [7] [8] [9]. Druhým dôvodom je teritoriálna blízkosť (Slovensko zdieľa s Maďarskom južnú hranicu v celkovej dĺžke 630,9 km) a tým i cezhraničná prepojenosť súvisiaca, okrem iného, s rôznymi kooperatívnymi cezhraničnými aktivitami (napríklad medzi susediacimi maďarskými a slovenskými regiónmi bolo vytvorených celkovo 8 euroregionálnych združení) [10]. Tretím dôležitým momentom je podobná zahranično-politická orientácia, ktorej zreteľnými prejavmi sú vstupy oboch krajín do takých medzinárodnopolitických zoskupení, ako napríklad EÚ, OECD, NATO a podobne. No a napokon štvrtým, no nemenej dôležitým dôvodom pre zaradenie Maďarska do tohto seriálu je aktuálna spoločensko-politická prepojenosť oboch krajín.

Vývoj predchádzajúci aktuálnemu stavu a jeho následky

Sídelná štruktúra sa na území Maďarska začala intenzívne vytvárať už v staroveku. Napríklad na území dnešnej Budapešti existoval už v časoch starovekej Rímskej ríše

významný vojenský tábor (jeho výstavba súvisela s posilňovaním hranice Rímskej ríše (takzvanéj *Limes Romanus*), ktorý sa postupne transformoval na významné pohraničné mesto s mnohými kúpeľmi. Jeho názov znel Aquincum a napríklad začiatkom 2. storočia dosahovala jeho populácia úroveň 20 tisíc obyvateľov (len pre porovnanie, rovnaký počet obyvateľov dosiahla Bratislava až v polovici 18. storočia). Podobne boli ale osídlené aj ďalšie miesta, a to najmä na pravom brehu Dunaja.

K systematickejšiemu osídľovaniu územia Maďarska došlo v nasledujúcich storočiach. Významným rokom sa stal rok 1000, kedy došlo k oficiálnemu založeniu Uhorského kráľovstva. V tom čase bola vďaka vhodným fyzicko-geografickým podmienkam veľká časť dnešného Maďarska už osídlená. Kráľovská moc, ak mala byť vykonávaná na celom území tohto nového kráľovstva, musela byť vykonávaná prostredníctvom určitého územno-správneho členenia. Samozrejme, takéto členenie Uhorského kráľovstva sa nezrealizovalo jedným aktom, ale naopak, bol to dlhodobý proces. Už počas vlády prvého panovníka, Štefana I., dochádzalo k

zriaďovaniu takzvaných kráľovských komítov (z latinského výrazu *comitatus*). Na čele týchto komítov (niektorí autori uprednostňujú skôr označenie hradskej španstvo) stáli kráľom menované osoby (takzvaní hradskej špani) a prostredníctvom nich mohol panovník priamo zasahovať do ich správy (toto obdobie sa označuje aj ako obdobie kráľovského patrimonializmu).

Koncom 13. storočia v Uhorskom kráľovstve postupne slabla kráľovská moc, čo bolo spôsobené tým, že pôvodne patrimonialný kráľovský majetok sa dostal do rúk vysokej svetskej šľachty a cirkevných hodnostárov. S oslabovaním kráľovskej moci dochádzalo k posilňovaniu moci šľachty, ktorá sa odmietala podriaďovať rozhodnutiam hradskej špani (*ispán*, respektíve *comes*). Naopak, vytvárala si vlastné autonómne pospolitosti. Tento proces vyvrcholil na prelome 14. a 15. storočia tak, že ustanovenie komítov zanikla a jej nástupcom sa stali šľachtické stolice. Tieto stolice (v neskoršom období označované skôr pojmom župy – maďarsky *megyék*) sa stali novou samosprávnou územnou jednotkou, ktorej hlavnou úlohou bola správa vecí týkajúcich sa presne vyme-

Obrázok 1: Lokálna sídelná štruktúra v Maďarsku [16]

dzeného územia [11]. I keď funkcia kráľovského reprezentanta zostala zachovaná (na čele každej stolice stál župan), jej najvyšším reprezentatívnym orgánom sa stalo všeobecné zhromaždenie, respektíve generálna kongregácia. Postupne sa v rámci jednotlivých stolíc začali zriaďovať aj nižšie jednotky, takzvané slúžnovské okresy (*járs*).

Pokiaľ ide o mestá, tieto sa začali výraznejšie diferencovať až v priebehu 16. storočia. Okrem slobodných kráľovských miest a banských miest, ktoré disponovali veľkým objemom práv a slobôd, sa na území dnešného Maďarska postupne formovali aj takzvané zemepanské mestá a niekoľko druhov dedín.

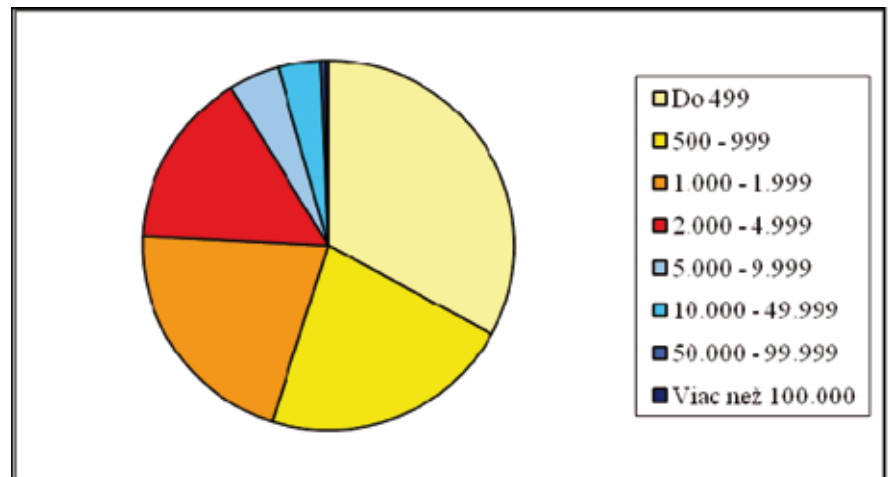
V 16. a 17. storočí bola samospráva na území dnešného Maďarska modifikovaná kvôli existencii osmanskej okupačnej správy. K zmenám ale dochádzalo aj v neskoršom období. Za zmienku stojí najmä takzvaná Jozefínska reforma zo záveru 18. storočia, ktorá obsahovala zrušenie stolíc a ich nahradenie prísne centralizovanými dištriktmi, a tiež séria konsolidačných a centralizačných reforiem, ktoré zasiahli Uhorsko v polovici 19. storočia. Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní však bolo župné zriadenie obnovené.

Obdobie po druhej svetovej vojne bolo poznamenané snahami o kopírovanie sovietskeho modelu správy. Pôvodných 24 žúp bolo nahradených novými 19 oblastami a zrušená bola aj lokálna samospráva. K určitému uvoľneniu ale došlo v 60. a 70. rokoch. V dôsledku tohto uvoľnenia boli prijaté viaceré právne predpisy, ktoré priznali obciam určitú mieru samosprávnosti [12]. Súčasne došlo tiež k redukcii okresov (neskôr dokonca k ich zrušeniu) a k zlučovaniu najmenších obcí formou kreovania ich spoločných reprezentatívnych a administratívnych orgánov [13].

Rok 1990 priniesol so sebou v maďarských podmienkach aj reformu miestnej správy a obecnej samosprávy. V rámci tejto reformy obce získali pomerne veľký objem kompetencií. Bolo im tiež umožnené rozhodovanie o zlučovaní či rozdeľovaní sa, čo mnohé z nich využili a tak už začiatkom 90. rokov 20. storočia sa zvýšil počet obcí v Maďarsku nad 3 tisíc obcí (obrázok 1 a graf 1). Došlo tiež k obnove 19 žúp (transformáciou oblastí), no ich objem kompetencií bol výrazne menší a spôsob voľby ich orgánov bol nepriamy (zástupcov do župných orgánov menovali zástupcovia zvolení obecnými radami). Okrem žúp pôsobilo v tom čase na území Maďarska tiež 8 regiónov, ktoré ale nedisponovali vlastnými volenými orgánmi. Na ich čele pôsobili

komisári republiky, ktorých menoval prezident na návrh predsedu vlády, a ich hlavnou úlohou mal byť dohľad nad výkonom kompetencií miestnych orgánov. Politické turbulencie príznačné pre Maďarsko na začiatku 90. rokov minulého storočia viedli ku konfliktom medzi centrálnou vládou a lokálnymi aktérmi, ako aj medzi lokálnymi a regionálnymi aktérmi navzájom. Reakciou bola druhá fáza reformy [14]. V rámci nej došlo k zrušeniu inštitútu komisárov republiky [15]. Zaviedla sa všeobecná priama voľba starostov (dovtedy boli starostovia priamo

Graf 1: Štruktúra obcí v Maďarsku v roku 1999 z hľadiska ich populačnej veľkosti [17]

volení iba v obciach a mestách, ktorých populácia bola nižšia než 10 tisíc obyvateľov) a tiež priama voľba župných orgánov.

Ako ukazuje graf 1, najväčší podiel na celkovej počte obcí majú v Maďarsku tie obce, ktorých populácia nedosahuje hranicu 500 obyvateľov (niekoľko z nich dokonca nedosahuje ani hranicu 20 obyvateľov). Celkovo takmer tretina maďarských obcí spadá do tejto kategórie. Ak uvažujeme o kategórii obcí do 2.000 obyvateľov, až skoro tri štvrtiny maďarských obcí možno zaradiť práve do tejto kategórie. Deväť miest svojou populáciou presahuje hranicu 100 tisíc obyvateľov, no tu je potrebné zdôrazniť, že Budapešť, ktorá je najľudnatejším maďarským mestom, má 8,3-krát viac obyvateľov, než druhé najľudnatejšie mesto Maďarska – Debrecen, ktorý svojou populáciou mierne presahuje hranicu 200 tisíc obyvateľov (všetky ostatné z týchto miest majú menej než 200 tisíc obyvateľov). V tejto súvislosti ale nemôže prekvapiť údaj, že kým v obciach do 2.000 obyvateľov žije v Maďarsku iba približne 17 % obyvateľstva, v spomínaných najväčších mestách žije až približne 30 % všetkých obyvateľov Maďarska.

Regionálna úroveň samosprávy: orgány a úlohy

V roku 1998 bola maďarským parlamentom prijatá rezolúcia týkajúca sa koncepcie regionálneho rozvoja. V jej kontexte došlo tiež k vytvoreniu 7 regiónov (obrázok 2), ktoré reflektovali európske tendencie zavádzania štatisticko-plánovacích regiónov. Tieto regióny však nezodpovedajú tradíciám, čo vyvoláva otázky okolo ich potrebnosti.

Voľby do župných zastupiteľstiev (zhromaždení) sa konajú v tom istom termíne, ako voľby starostov a voľby obecných za-

stupiteľstiev. Jednotlivé župy sú delené do dvoch viacmandátových obvodov. Jeden z nich je tvorený obcami s populáciou do 10 tisíc obyvateľov a druhý je tvorený obcami s populáciou presahujúcou túto hranicu (do týchto obvodov nie sú začleňované takzvané veľkomestá). V každom obvode sa podávajú kandidátne listiny zvlášť a v oboch platí podmienka, že príslušná kandidátna listina musí, ak jej majú byť pridelené mandáty, získať minimálne 4 % všetkých platne odovzdaných hlasov.

Poslanci župných zastupiteľstiev volia následne zo svojho stredy predsedu a podpredsedov župných zastupiteľstiev. Predsedovia zastupujú župy navonok. Okrem toho si župné zastupiteľstvá zriaďujú finančné výbory a v prípade potreby aj ďalšie výbory. Administratívu župy zabezpečuje župný úrad na čele s takzvaným župným notárom, ktorý je ustanovovaný do svojej funkcie župným zastupiteľstvom na dobu neurčitú.

Kompetenčne nie sú maďarské župy také silné, ako obce, no aj tak majú pomerne veľký objem kompetencií. Okrem iného sa starajú o školy druhého stupňa, stredné školy, špeciálne školy, muzeálne predmety a his-

torické dokumenty, župné knižnice, výchovu detí, ktoré sú trvalo umiestňované do zdravotníckych zariadení a podobne. Popri tom plnia úlohy súvisiace s regionálnym plánovaním, cestovným ruchom, zamestnanosťou, ochranou životného prostredia a tak ďalej. Župné zastupiteľstvá majú právo vydávať všeobecne záväzné nariadenia. Dohľad na ich zákonnosť vykonáva vedúci Úradu štátnej správy (toho menuje do funkcie predseda vlády po konzultáciách s vedúcim Úradu predsedu vlády a ministrom vnútra), ktorý v prípade pochybností môže takéto nariadenie predložiť Ústavnému súdu, ktorý ho následne preskúma.

Obecná úroveň samosprávy: orgány a úlohy

Budapešť, ako hlavné mesto (*főváros*), nie je súčasťou žiadnej župy a administratívne sa člení na 23 mestských častí. Veľkomestá (*megyei jogú város*) nie sú podriadené župám a disponujú ich kompetenciami v rámci svojho teritória. Tento systém bol zavedený 1. decembra 1990, kedy 16 takzvaných župných miest (Békéscsaba, Debrecen, Eger, Győr, Kaposvár, Kecskemét, Miskolc, Nyíregyháza, Pécs, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Szombathely, Tatabánya, Veszprém a Zalaegerszeg) a ďalšie 4 väčšie mestá (Dunaújváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa a Sopron) získali status veľkomiest. O štyri roky neskôr boli deklaratórne potvrdené ako veľkomestá aj zostávajúce dve župné mestá (Salgótarján and Szekszárd). V roku 2006 získalo tento status aj mesto Érd, čo znamená, že v súčasnosti sa na území Maďarska nachádza 23 veľkomiest, ktorých postavenie sa označuje aj ako mestská župa. Okrem nich a hlavného mesta Budapešti sa v Maďarsku nachádza ďalších 304 miest – teda obcí požívajúcich status mesta [19].

Starostovia obcí a miest sú volení priamo obyvateľmi týchto obcí a miest. Zaujímavosťou je, že úspešný kandidát (teda ten, ktorý získal najviac hlasov a ktorý sa stáva starostom) zároveň získava mandát člena obecného zastupiteľstva, ktorému následne predsedá. Starosta reprezentuje obec navonok a zodpovedá za výkon jej správnych i samosprávnych kompetencií. V obciach, ktoré majú menej než 3 tisíc obyvateľov starostovia vykonávajú svoju funkciu popri hlavnom zamestnaní. Iba vo väčších obciach vykonávajú starostovia svoju funkciu na plný úväzok a sú za tým účelom uvoľňovaní.

Obecné zastupiteľstvá sú volené komplikovanejším spôsobom. V obciach s populáciou do 10 tisíc obyvateľov sú poslanci volení v jedno-

Obrazok 2: Župy, hlavné mesto Budapešť a regióny (NUTS II) v Maďarsku [18]

mandátových volebných obvodoch. Mandát poslanca získava ten kandidát, ktorý získal v danej voľbe najviac platne odovzdaných hlasov.

V obciach, ktorých populácia presahuje hranicu 10 tisíc obyvateľov, je väčšina poslancov obecných zastupiteľstiev volených v jednomandátových volebných obvodoch. Zvyšné mandáty sa rozdeľujú podľa takzvanej kompenzačnej kandidátnej listiny (pomer mandátov rozdeľovaných podľa voľby v jednomandátových obvodoch a podľa kompenzačnej kandidátnej listiny je 16:11). Kandidátnu listinu môžu navrhovať iba tie subjekty, ktoré navrhli kandidátov do zákonom určeného minimálneho počtu jednomandátových obvodov. V praxi tento model znamená to, že aj keď kandidát neuspel vo voľbe v rámci jednomandátového volebného obvodu, stále sa môže stať poslancom. Závisí to len od toho, koľko „prepadnutých“ hlasov jeho strana, respektíve nominujúca organizácia získala („prepadnutými“ hlasmi sú tie hlasy, ktoré boli odovzdané za kandidátov, ktorí neuspeli vo voľbe v rámci jednomandátového volebného obvodu) a tiež od toho, ako vysoko sa nachádza na danej kandidátnej listine (z nej sú ešte pred rozdeľovaním mandátov vyraďovaní všetci tí kandidáti, ktorí získali mandát v rámci voľieb v jednomandátových volebných obvodoch). Nesporné zaujímavým inštitútom je neobsadenie mandátu. K takejto situácii dochádza, ak niektorá kompenzačná kandidátna listina získala viac mandátov, než je na nej zapísaných kandidátov, ktorí neboli zvolení vo voľbách v jednomandátových volebných obvodoch.

Záujem o komunálne voľby meraný mierou

účasti voličov permanentne od roku 1990 narastá. Kým totiž v roku 1990 bola účasť v komunálnych voľbách na úrovni 40,2 %, v roku 1994 to bolo 43,4 %, v roku 1998 to bolo 45,7 %, v roku 2002 už presiahla účasť 50-percentnú hranicu (51,0 %) a v roku 2006 táto účasť dosiahla hranicu 53,1 %. V tejto súvislosti sa konštatuje, že maďarskí voliči postupne doceňujú dôležitosť obecných samospráv; politické subjekty postupne posilňovali aj svoje regionálne a lokálne štruktúry a v neposlednom rade takémuto nárastu pomáha aj to, že lokálny politický systém sa postupne transformuje na politickú súťaž dvoch blokov, ktoré kopírujú rozloženie síl v národnom parlamente [20].

Starosta predsedá zasadnutiam obecného zastupiteľstva, ktoré sa schádza najmenej raz za dva mesiace. Starosta môže iniciovať opakované rokovanie o veci, o ktorej už raz obecné zastupiteľstvo rozhodlo, v prípade, ak má podozrenie, že toto rozhodnutie môže byť v rozpore so záujmami obce.

Obecné zastupiteľstvá v obciach, ktorých populácia presahuje 2.000 obyvateľov, si povinne kreujú finančné výbory a v prípade potreby môžu vytvárať obce aj ďalšie výbory. Administratívne úlohy zabezpečujú na úrovni obcí obecné úrady. Na ich čele stoja obecní notári, ktorí sú do svojich funkcií vyberaní obecnými zastupiteľstvami a to na dobu neurčitú. Malé obce sa zvyčajne spájajú za účelom vytvorenia spoločných notárstiev.

Úlohy naviazané na obecnú samosprávu môžu byť rozdelené do dvoch veľkých skupín. Prvá skupina obsahuje takzvané povinné úlohy, kde patrí starostlivosť o zariadenia predškolskej výchovy a základné školy, o

základnú zdravotnú starostlivosť, sociálne služby, verejné osvetlenie, pitnú vodu, cintoríny a podobne. Vo väčších mestách k týmto úlohám patria aj starostlivosť o hasičské zbory či zabezpečovanie záchranných služieb. Na výkon týchto úloh dostávajú obce príspevky zo štátneho rozpočtu. Pokiaľ ide o druhú skupinu, tá zahŕňa dobrovoľné úlohy. Nimi môžu byť akékoľvek úlohy, ktoré obec vykonáva v súlade so zákonnou úpravou. Podmienkou pre ich výkon je neohrozenie výkonu povinných úloh a úhrada z vlastných prostriedkov obce.

Okrem všeobecných dotácií na výkon povinných úloh môžu obce dostať zo štátneho rozpočtu aj účelové dotácie. Tie sú zvyčajne naviazané na rozsiahle investičné projekty. Okrem prostriedkov zo štátneho rozpočtu disponujú maďarské obce tiež prostriedkami plynúcimi z miestnych daní, z výnosov z nakladania s ich majetkom, z dividend, z pokút a tak ďalej.

Zaujímavým inštitútom maďarského systému samosprávy je takzvaná menšinová samospráva (táto je priznaná 13 národnostným menšinám, a to arménskej, bulharskej, gréckej, chorvátskej, nemeckej, poľskej, rómskej, rumunskej, rusínskej, slovenskej, slovinskej, srbskej a ukrajinskej). Vytvorenie menšinovej samosprávy musí v danej obci iniciovať pred komunálnymi a župnými voľbami (tak, aby sa mohli konať v jednom termíne) aspoň päťica občanov hlásiacich sa k jednej z uvedených národností. Ich žiadosti o ustanovenie sa vyhovuje, ak v danej obci žije aspoň 50 občanov takejto národnosti (pri obciach do 10 tisíc obyvateľov), respektíve 100 takýchto občanov (pri obciach s populáciou presahujúcou hranicu 10 tisíc obyvateľov). V tejto súvislosti je zaujímavé, že pre využívanie volebného práva, ako aj pre následné pôsobenie v štruktúrach menšinovej samosprávy sa nevyžaduje oficiálne preukazovanie príslušnosti k niektorej menšine. Menšinová samospráva môže vzniknúť aj nepriamo, a to v prípadoch, ak sa do obecného zastupiteľstva dostane aspoň 30 % príslušníkov niektorej z uvedených menšín a títo následne rozhodnú o vytvorení menšinovej samosprávy aj bez uskutočnenia volieb. Zriadené menšinové samosprávy majú právo zriaďovať vlastné kultúrne a vzdelávacie ustanovizne (vrátane masmédií) či iné, ekonomicky aktívne organizácie.

Nová vláda, ktorá bola vytvorená v Maďarsku v tomto roku uvažuje o rozsiahlych zmenách týkajúcich sa samosprávy. Z doteraz realizovaných krokov, či z prezentovaných vyhlásení relevantných predstaviteľov aktuálnej maďarskej vlády sa ako najdôležitejšie javia nasledu-

júce kroky:

- plošné zníženie počtu poslancov v obecných zastupiteľstvách (približne o jednu tretinu);
- plošné zníženie počtu poslancov v župných zastupiteľstvách (o takmer polovicu);
- plošné zníženie počtu poslancov takzvaných menšinových samospráv (o takmer polovicu);
- plošné zníženie počtu obcí (z doterajších reakcií sa však dá vytušiť, že tento krok sa nepodarí presadiť, pretože by bol, okrem iného, spojený zároveň so znižovaním počtu starostov);
- skrátenie volebnej kampane pred komunálnymi voľbami;
- skrátenie obdobia, v rámci ktorého kandidáti môžu získavať podporné podpisy od voličov pred komunálnymi voľbami;
- zavedenie funkcie menovaného zástupcu starostu/primátora bez podmienky výkonu mandátu poslancu obecného zastupiteľstva (v predchádzajúcom období mohol takúto funkciu vykonávať iba poslanec obecného zastupiteľstva);
- koncentrácia doteraz dekoncentrovaných štátnosprávnych orgánov do jedného celku na župnej úrovni.

Použité zdroje:

- [1] SWIANIEWICZ, P. (2009): Reformy konsolidacji terytorialnej – teoria i praktyka krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Samorząd terytorialny, roč. 19, č. 4, s. 5 – 22.
- [2] KLIMOVSKÝ, D. (2009): O možných riešeniach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry: Inšpirácia pre Slovensko. Acta Politologica, roč. 1, č. 2, s. 182 – 213.
- [3] KONTLER, L. (2008): Dějiny Maďarska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- [4] KOVÁČ, D. (1998): Dějiny Slovenska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- [5] IŠTOK, R. – MATLOVIČ, R. – MICHAELI, E. (1999): Geografia verejnej správy. Prešov: FHPV Prešovskej Univerzity.
- [6] SOKOLOVSKÝ, L. (1995): Prehľad dejín verejnej správy na území Slovenska (I. časť): Od počiatkov do roku 1526. Bratislava: Metodické centrum mesta Bratislavy.
- [7] SOKOLOVSKÝ, L. (1995): Prehľad dejín verejnej správy na území Slovenska (II. časť): Od roku 1526 do roku 1848. Bratislava: Metodické centrum mesta Bratislavy.
- [8] SOKOLOVSKÝ, L. (1995): Prehľad dejín verejnej správy na území Slovenska (III. časť): Od roku 1848 do roku 1918. Bratislava: Metodické centrum mesta Bratislavy.
- [9] ŽUDEĽ, J. (1984): Stolice na Slovensku. Bratislava: Obzor.
- [10] KLIMOVSKÝ, D. (2009): Zmeny územno-administratívneho členenia SR a ich dopad na

regionálnu politiku a postavenie jej aktérov. Regionálni disparity, č. 5, s. 21 – 46.

- [11] KLIMOVSKÝ, D. (2001): Príspevok k vývoju územno-správneho členenia na území Slovenska I. Verejná správa a spoločnosť, roč. 2, č. 2, s. 74 – 87.
- [12] MARKOVÁ, K. (2009): Maďarsko. In: Jüptner, P. – Polinec, M. a kol.: Evropská lokální politika 2. Praha: IPS FSV UK, s. 169 – 196.
- [13] WOLLMANN, H. – LANKINA, T. V. (2003): Local Government in Poland and Hungary: From post-communist reform towards EU accession. In: Baldersheim, H. – Illner, M. – Wollmann, H. (eds.): Local Democracy in Post-Communist Europe. Opladen: Leske + Budrich, s. 91 – 122.
- [14] TEMESI, I. (2000): Local Government in Hungary. In: Horváth, T. M. (ed.): Decentralization: Experiments and Reforms. Budapest: OS/IGI, s. 347 – 384.
- [15] Rózsás, Á. (2004): Regional Policy in Hungary: Institutional Preparations for EU Accession. In: Ágh, A. (ed.): Europeanization and Regionalization: Hungary's Accession. Budapest: Hungarian Centre for Democratic Studies, s. 78 – 112.
- [16] Public administration structure of Hungary on 1st July 2009. [6.7.2010]. On-line at: http://portal.ksh.hu/portal/page?_pageid=38,566760&_dad=portal&_schema=PORTAL.
- [17] FEKETE, E. G. – LADOS, M. – PFEIL, E. – SZOBOSZLAI, Z. (2002): Size of Local Governments, Local Democracy and Local Service Delivery in Hungary. In: Swianiewicz, P. (ed.): Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe. Budapest: OS/IGI, s. 31 – 100.
- [18] Public administration structure of Hungary on 1st July 2009. [6.7.2010]. On-line at: http://portal.ksh.hu/portal/page?_pageid=38,566760&_dad=portal&_schema=PORTAL.
- [19] A Magyar Köztársaság helységekönyve 2009. január 1. On-line at: <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/hnk/hnk2009.pdf>.
- [20] SOÓS, G. (2003): Local government reforms and the capacity for local governance in Hungary. In: Kersting, N. – Vetter, A. (eds.): Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency. Wiesbaden: VS-Verlag, s. 241 – 260.

PhDr. Daniel Klimovský, PhD.

**Katedra regionálnych vied a manažmentu
Ekonomickej fakulty Technickej univerzity
v Košiciach
Slovenský politický inštitút, n.o.**